

ds2

EXPO ORIENTALISME
Toen de islam
nog een
sprookje was

WETENSCHAP
Behoeftte aan slaap is
genetisch bepaald

> D11

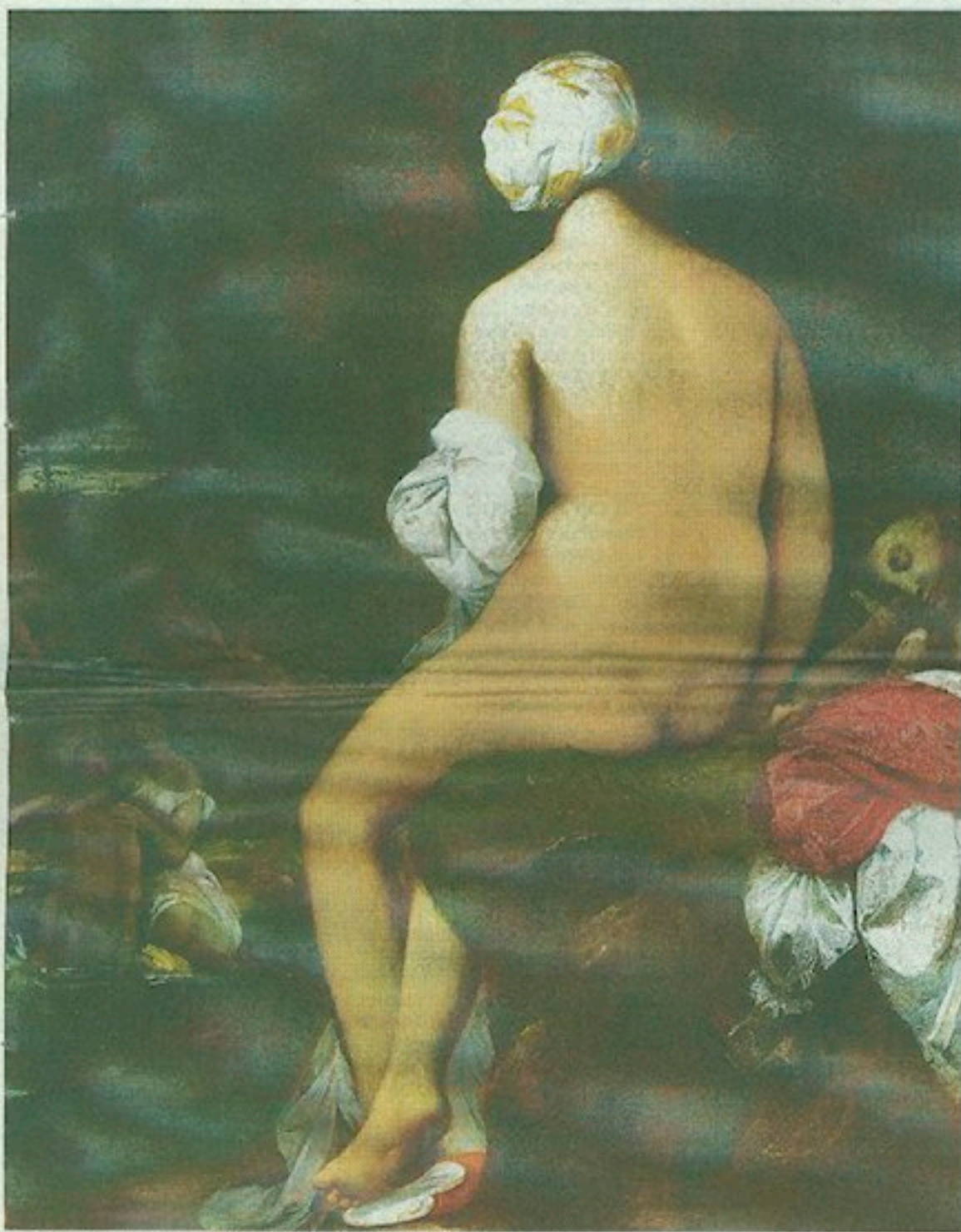

FESTIVAL
35.000 bezoekers voor
I Love Techno

> D8-9

'VAN DELACROIX TOT KANDINSKY' IN DE KONINKLIJKE MUSEA VOOR SCHONE KUNSTEN

De zwoele charmes van de Oriënt

J.-A. D. Ingres, 'De kleine baadster', 1826. © The Phillips Collection / E. Owen

Voor kunstenaars en schrijvers van de negentiende eeuw was de islamwereld een sprookje. Hun fantasieën over sensuele haremvrouwen waren spek voor de bek van de Europese bourgeoisie.

VAN ONZE REDACTEUR
JAN VAN HOVE

BRUSSEL | Met Van Delacroix tot Kandinsky, een grote tentoonstelling over het oriëntalisme in Europa, halen de Koninklijke Musea voor Schone Kunsten in Brussel een artistieke stroming van onder het stof die ooit razend populair was. De negentiende-eeuwse fascinatie voor de Oriënt liet overal sporen na, in boeken, schilderijen en bronzen beelden, in het meubel-

bilair van salons en cafés, in de architectuur van casino's en variététheaters. Met zijn expeditie naar Egypte had Napoleon het startsein gegeven, maar de 'egyptomanie' die hij op gang bracht, werd door tal van andere modes gevolgd.

Wij denken graag dat mobiliteit een zegening van onze tijd is, maar dat klopt niet. Ook in de negentiende eeuw werd op dat gebied stevige vooruitgang geboekt met de opkomst van

stoomschepen en treinverkeer. Reizen duurde minder lang en werd comfortabeler. Talrijke kunstenaars, van Flaubert tot Matisse, maakten daar gretig gebruik van en gingen in de Oriënt inspiratie zoeken voor hun werk. In 1869 begon de Britse reisagent Thomas Cook met georganiseerde rondreizen door Egypte en Palestina.

Ook politieke ontwikkelingen brachten de islamwereld dichterbij. Westerse landen gingen

Het werk van de oriëntalist gaf het publiek stof om te dromen

er hun handelsbelangen verdedigen of ontpopten zich als regelrechte kolonisatoren, zoals de Fransen in Algerije. Op veldtochten en diplomatieke zendingen reisden vaak kunstenaars en fotografen mee, om de heldendaden en de exotische locaties voor het nageslacht vast te leggen.

Wie de tentoonstelling in de Koninklijke Musea bezoekt, ziet meteen wat de kunstenaars in die verre gebieden aantrok. Het was de romantiek van ruiters in de woestijn, de *grandeur* van machtige stadspoorten en tempelgebouwen, de kleurrijke wemeling van marktpleinen waar mannen en waterpijp roken en vrouwen sinaasappelen kopen. Westerlingen dachten dat in Egypte, Marokko of Syrië de sprookjes van duizend-en-één-nacht dagelijkse werkelijkheid waren.

Baadsters

Het waren niet de geringste kunstenaars die voor de charmes van Oriënt vielen. Zo zie je op de tentoonstelling kleinliefde zoals de virtuozes *Kleine baadster* van Ingres of een fijne aquarel van Paul Klee. Verscheidene mooie bruiklenen komen uit het Musée d'Orsay, dat hiermee een wederdienst bewijst voor de Belgische bijdrage tot de Ensor-tentoonstelling van vorig jaar in Parijs. Naast de grote namen kom je ook vrijwel vergeten meesters tegen die verrassingen in petto hebben. Tot de blikvangers van het ensemble behoort bijvoorbeeld *De blanke slavin* van de Franse schilder Jean Lecomte du Nouÿ (ooit van gehoord? zie cover van deze bijlage). Het is een typisch haremtaferel met een naakte schone die dromerig een sigaret rookt op een kussen. Even knap, maar mysterieuzer en intenser van expressie, is *De dood van de eerstgeborene van de farao* van Lawrence Alma Tadmira, een Nederlandse kunstenaar die triomfen vierde in Engeland.

Het werk van de oriëntalist gaf het publiek stof om te dromen. Hard werkende burgers uit benauwde huizen projecteerden hun verdrongen verlangens in wulpse scènes uit de Oriënt. Zij verlustigden zich in de aanblik van oasen waar de palmen altijd ruisten en het water altijd klatterde.

Maar in de interessante catalogus van de tentoonstelling wijst

de curator Davy Depelchin erop dat de werkelijkheid grondig verschilde van de geschilderde voorstellingen. De zeden in de Oriënt waren minder los dan de kunstenaars suggereerden. Ze hadden zelfs de grootste moeite om oosterse modellen te vinden. Een harem bezoeken zat er voor de meesten niet in. Voor hun erotische taferelen gebruikten ze meestal Europese modellen die oosters gekleed werden.

De productie van de oriëntalist is ongelijk. Velen van hen hadden de neiging tot pathos die typisch was voor de negentiende eeuw. Schilderijen die toen exotisch en avontuurlijk overkwamen, moeten vandaag concurreren met films, foto's en vooral de herinneringen van de toeschouwers die het gebied zelf bezochten. In veel gevallen hou je niet veel meer over dan een saai tijdsdocument.

Kandinsky

Een boeiende episode die op de tentoonstelling slechts *summier* aan bod komt, is de fascinatie voor de Oriënt van verscheidene moderne kunstenaars en hun voorlopers. Schilders als Renoir, Evenepoel, Matisse, Kandinsky en August Macke reisden naar Noord-Afrika en maakten er prachtige werken. Het was niet zozeer de geheimzinnige islamwereld die hen aantrok, wel het intense zuiderse licht. Ze deden wonderen met de kleuren die ze tijdens hun reizen ontdekten. Zo eindigde het oriëntalisme met een hoogtepunt dat in de Koninklijke Musea helaas te weinig uit de verf komt.

'Van Delacroix tot Kandinsky' in de Koninklijke Musea voor Schone Kunsten in Brussel loopt tot 9 januari, dinsdag tot zondag 10-17u. Catalogus 39 euro

★★★★☆

ONLINE

www.expo-orientalisme.be

L.H. Fischer, 'Bedoelnen in een zandstorm', rond 1891. © Vincent Everaerts Fotografie